

- 2:15 – Hiring one's self out to be able to pay a debt

האם ב"ד כופין אותו להשכיר עצמו?

א. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף יח עמוד א

"[ונמכר] בגניבתו" - ולא בכפילו. "בגניבתו" - ולא בזממו [עד זומם], "בגניבתו" - כיון שנמכר פעם אחת, שוב אי אתה רשאי למוכרו

ב. שו"ת הרא"ש כלל סח סימן י

דבר ברור הוא, שאם אין ללוה מומן לפרוע, לא יתפוס המלוה גופו של לוה וישתעבד בו, או ימכרונו, בשביל חובו. דדוקא בשביל גנבה הוא נמכר, דכתיב: ואם אין לו ונמכר בגנבתו, ודרשו חז"ל (קדושין יח): בגנבתו ולא בכפילו, בגנבתו ולא בזממו, והוא הדין בגנבתו ולא בחובו; ואפי' אם שעבד גופו לכך, אין השעבוד חל על גופו. דאם שעבד גופו למכרו כעבד, אין שעבוד זה חל, דאין עבד עברי נוהג בזמן הזה. וגם המלוה עצמו אינו יכול להשתעבד בגופו, וכ"ש ליסרו עד שיפרע לו אינו רשאי; דתנן: האומר סמא את עיני, קטע את ידי, שבר את רגלי, חייב, ע"מ לפטור, חייב; וא"כ למה יתפשוהו, להשתעבד בו, אינו רשאי, ליסרו, אינו רשאי! וכל זה בחוב שמלוה אדם לחברו, אבל במס המלך, נהגו הקהלות לתפוס כל מי שאינו פורע מס המלך, ודינא דמלכותא דינא. נאם הכותב, אשר בן הר"ר יחיאל ז"ל.

ג. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף נו עמוד ב

בעי רבי זירא: שכירות יש לו אונאה או אין לו אונאה? "[וכי תמכרו] ממכר" אמר רחמנא אבל לא שכירות, או דלמא לא שנא? - אמר ליה אביי: מי כתיב "ממכר לעולם"? "ממכר" סתמא כתיב, והאי נמי ביומיה מכירה היא.

מהו אם התנה בשטר?

ד. ב"ח חושן משפט סימן צט

ואף על גב דבנדון שנשאל עליו הרא"ש היה הלוח מתנה בפירושו להשתעבד ולעשות מלאכה כדי לפרוע חובו אפילו הכי אנן בי דינא אין כופין אותו כיון שהתנה על עצמו תנאי שהוא כנגד דין תורה, ודאי אם היה מתרצה להשתעבד בגופו לא הוה מחינן ביה אלא שהיו אומרים לו חייב אתה בכך כיון שהתנית עמו בכך אבל אנן לא כייפינן ליה... מכל מקום אין בית דין כופין אותו כיון דאית ביה איסורא. נראה לי:

האם יש חיוב אישי להשכיר עצמו?

ה. ערוך השולחן חושן משפט סימן צז:כה

ולדיעה זו הסכימו רבותינו בעלי הש"ע דכשיש לו ואינו רוצה לשלם ב"ד חובשין אותו וכופין אותו לשלם אבל אם אין לו במה לשלם אין כופין אותו להשכיר את עצמו ולא לעשות מלאכה אם אין הוא בעל מלאכה עד עתה [נ"ל] כדי לפרוע חובותיו דלא על כוונה זו הלוהו ואיך יכפוהו ב"ד לזה

האם יש איסור עליו להשכיר עצמו?

ו. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף יז עמוד א

יכול אפילו חלה [העבד עברי, יהיה חייב להשלים שש שנים של עבדות לפני שיצא חפשי]? ת"ל: ובשביעית יצא. אפילו חלה כל שש [פטור מלהשלים]? והתנאי: "חלה שלש ועבד שלש - אינו חייב להשלים, חלה כל שש - חייב להשלים!" אמר רב ששת: בעושה מעשה מחט [פטור מלהשלים, כיון שעבד לו אפילו כשהיה חולה].

ז. תוספות מסכת קידושין דף יז עמוד א

חלה שלש ועבד שלש אינו חייב להשלים - יש שהיו רוצים לומר שאותם שכירים מלמדי תינוקות אם חלו חצי זמן כמו כן לא יהיו משלימים את זמנן כמו עבד עברי דהכא, ויטלו כל השכירות כיון שהיו אנוסין... מלמדי תינוקות נמי אם חלו לא יקחו אלא מה שהרויחו דאין לדמותם כלל לעבד עברי, דעבד עברי גופו קנוי לאדונו הילכך חלה שלש אינו חייב להשלים דאין יכול לעשות מלאכה יותר מיכולתו. אבל מלמד אין גופו קנוי, אלא שכר עצמו ללמוד עד הזמן, וכשאינו יכול להשלים לא יטול אלא מה שהרויח. ועוד נראה לחלק בין מלמד לעבד עברי דעבד היכא דחלה ג' ועבד ג' היינו טעמא דאינו חייב להשלים משום דכתיב בספר (ישעיה טז:יד) "מקצה שלש שנים כשני שכיר, אם כן מצינו דשנים דשכיר הן שלש שנים, והיינו דכתיב "כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים", [ודלא כקידושין יד. דדרש מכאן שהוא עובד ביום ובלילה] והילכך היכא דעבד שלש, דהיינו שני שכיר, אמר דאינו חייב להשלים ויטול שכרו כיון דעבדו ג' שנים, דהיינו שני שכיר.

ח. שולחן ערוך חושן משפט הלכות שכירות פועלים סימן שלג סעיף ג

התחיל הפועל במלאכה, וחזר בו בחצי היום, חוזר, ואפילו קבל כבר דמי שכירותו ואין בידו לשלם לבעל הבית, יכול לחזור בו והמעות חוב עליו, שנאמר: כי לי בני ישראל עבדים (ויקרא כה, נה), ולא עבדים לעבדים. הגה: ומהאי טעמא אסור לפועל, אפילו מלמד או סופר, להשכיר עצמו להיות בבית בעל הבית בקבע שלשה שנים (הגהות מרדכי פרק האומנין).